

DĚTI A PENÍZE? ZAČÍNEJME OPATRNĚ

Peníze jsou fantastický vynález, ale platí o nich totéž, co o ohni: dobrý sluha – zlý pán. Někdy přímo strašlivý pán, vzpomeňme jen na gambling. Měli bychom dětem dopřát co nejdelší finanční bezstarostnost, tedy aby jim peníze pokud možno „nekazily dětství“, anebo je máme od malička učit, jak s tímhle „ohněm“ zacházet? Jsem pro tu druhou možnost, už proto, že kontakt s penězi dává dětem od malička spoustu příležitostí naučit se něco o lidských vztazích, o svobodě a o lásce. Tak kudy na to?

Text: Pavel Říčan

Batole brzy pochopí, že k řádu světa (mimo rodinu, to je důležité!) patří: „Musí se platit!“ Prakticky to znamená např. v samoobsluze: „Tu tyčinku, co sis vybrala, si smíš rozbalit, teprve až u pokladny zaplatíme.“ Pro batole je existence řádu veledůležitý objev, každé rozumně předložené pravidlo přijme jako uspokojující potvrzení toho, že řád platí a že se ho může dovolávat.

Kurážnější batole už pošleme k pultu s penízem v ruce: „Jdi a řekni: Lízátko, prosím!“ Tedy – učíme nakupovat. A zároveň, pokud to odpovídá našemu systému hodnot, učíme obdarovat: „Támhle ten slepý pán má asi hlad, dej mu do krabičky tuhle pětikorunu!“ (Návod k inteligentnější dobročinnosti má dost času, tady jde o princip, o kulturu soucitu.)

Kapesné? Ano, týdenní kapesné stanovíme, jakmile je dítě schopné pochopit, oč jde. Nejspíš začneme s deseti korunami. Aby to bylo co nejnázornější, „přidělíme“ deset jednotlivých mincí, ne desetikorunu. To jsou peníze, „se kterými si můžeš udělat, co chceš!“ To je důležitý prostor svobody. Promlsej, rozdej, schovej – jak libo! A ten prostor postupně rozšiřujeme podle toho, jak vidíme, že náš potomek rozumně hospodáří. Současně s prvním kapesným mu věnujeme pěknou pokladničku. Nevadí, že bude většinou vzápětí prázdná, protože peníze budou ihned promlsány, i prázdná pokladnička je názornou pomůckou ekonomického vzdělávání.

Jak rychle a jak moc kapesné zvyšovat? Co nejpomaleji a co nejméně – jen tolik, aby naše dítě nebylo mezi spolužáky vysmívaným chudáčkem. Šetrnost má dobrý důvod: jde o to, aby se našim dětem „rentovalo“ vydělat si i malou částku, až k tomu budou mít příležitost. Vzpomínám na slova kdysi známého dětského lékaře, prof. Švejcara: „Chcete-li pro své děti něco udělat, naučte je skromností!“ (Jak časově v roce 2012!)

Pozor na to, u předškoláků i později, aby se penězům nevěnovalo víc pozornosti, než je zdravo. V tom jistě dovedeme své

DÍTĚ MÁ MÍT TROJE PENÍZE:

Volné kapesné	Utrať, kdy a za co chceš	Pokladnička 1
Vázané kapesné	Utrať se souhlasem rodičů	Pokladnička 2
Úspory	Dlouhodobé cíle	U rodičů nebo v bance

děti laskavě usměrnit, pokud se u nich projeví „zbytnělé vlastnické pudy“.

Praktické je dvojí kapesné: jedny peníze se smějí utratit kdykoli za cokoli, druhé, ve zvláštní pokladničce, jen se souhlasem rodičů. „Je to tvoje, ale...“ Nečekáme tedy, až dítě z vlastní zkušenosti, pokusem a omylem, dojde k poznání, že je někdy dobré nepodlehnout okamžitému impulzu a položit si otázku: Opravdu to potřebuju? Rodiče fungují (tady i jinde) jako jakési druhé já, alter ego, se kterým je třeba vyjednávat a které, jak se obvykle ukáže, radí dobře. Dítě obvykle ví, na co si v téhle druhé pokladničce šetří, ale může kdykoli změnit své přání. – Když vidíme, že dítě na něco toužebně šetří, je možný i finanční dárek, jen pozor na sourozeneckou závist!

Za úvahu stojí stará „finta“ profesora Matějčka: Můžeme zavést pravidlo, že když dítě do této druhé pokladničky uloží něco z toho „volného“ kapesného, přidáme mu tam ještě jednou tolik.

Pozor na štědré dědečky a další příbuzné! My učíme hospodařit s desetikorunami – a oni nám do toho vpadnou tisícikorunou. Takové peníze uložíme dítěti do banky (nebo do zvláštní pomyslné „příhrádky“ v rodinné pokladně), aby vědělo, že to jsou jeho úspory. Tady už se nemusí šetřit na určitý účel, o použití peněz se bude rozhodovat až později, podle potřeby. Tak se pěstuje důležité vědomí „mám – můžu a záleží na mně, co budu chtít“. Dospívajícím nebráníme, aby mluvili do toho, jak jejich peníze investujeme – to patří k finanční gramotnosti (viz tabulka).

Jsou rodiny, kde děti dostávají finanční odměny za dobré známky, setkáte se i s vypracovanými tarifními systémy, jež určují, jaká odměna – nebo pokuta! – za jakou známku a dokonce z jakého předmětu a za jak závažnou písemku či zkoušení. I kdyby to fungovalo, nedoporučuje se! Školní známky už samy o sobě nadělají víc škody než užitku. Jde přece především o to, pěstovat čistou radost z poznání, z toho, co chápou a co dokážou! Tuto radost známkování skrytě odsouvá na vedlejší kolej – a když to ještě umocníme penězi, to už se skoro podobá „lásce“ za peníze.

Zarazit kapesné za trest? Účinné, ale to by bylo skoro jako platit za dobré chování, jen s opačným znaménkem! Něco jiného je, když dítě platí ze svého za škodu, kterou způsobilo. To určitě ano, musíme mít ovšem cit pro to, kdy je třeba něco slevit. A rozhodně nezabavíme kapesné předem, takže bychom dítě dostali „do minusu!“

Samostatný výdělek: Rozhodně podporujeme snahu vydělat si, ledaže by se dítě „ulakomilo“ a ztrácelo sháněním peněz víc času, než je zdrávo. U menších dětí je problém, jak

jim pomoci najít příležitost. Dobrý je sběr druhotných surovin, například starého papíru. Odměňovat penězi práci v domácnosti, na zahrádce atd. nedoporučujeme, peníze mají sklon kalit rodinné vztahy! Za práci u prarodičů, strýců a tet – možná, ale opatrně i s tím! Příbuzní mají sklon skrytě si kupovat „lásku“ dětí tím, že platí víc, než by měli, třeba padesátikorunu za vynesení odpadků.

Tím jsme u rodinného rozpočtu. Musí být jasné, co má dítě právo dostat od rodičů (na to si nespoří!) a co si kupuje za své. O tom se má v rodině diskutovat, samozřejmě teprve tehdy, když je dítě natolik vyspělé, že už ho to zajímá! Pak má také nárok vědět (přibližně), kolik vydělávají rodiče, jaké splácejí úvěry a hypotéky, kolik mají naspořeno a investováno, kolik utrácí za své záliby atd. Pěstujeme vztah k rodinnému majetku a společnou odpovědnost: něco jsme podělili, něco chceme jednou po sobě nechat. Majetek nás také zajišťuje pro případ drahého léčení, které nekryje pojišťovna a které může stát milion i víc. Tyto věci nebudeme s dětmi rozebírat, stačí, když o nich příležitostně padne zmínka. Že je otevřenost rodinného rozpočtu pro rodiče někdy nepohodlná? Ano, a chce to i trochu odvahy, ale je to pro děti jedinečný trénink samostatnosti a odpovědnosti.

*Autor je emeritní badatel Psychologického ústavu AV ČR a učitel Univerzity Karlovy v Praze na konci kariéry, nyní především křesťanský publicista a laický kazatel.
<http://www.pavelrican.cz/>*

Z knížky Na děti psychologicky – chytře i moudře, připravované pro nakladatelství Portál